

**Verslag van het Symposium
Bibliotheek TU Delft 19 april 2007**

OPEN ACCESS:

Spagaat of pas-de-deux?

*Over toegankelijkheid en kosten
van digitale wetenschappelijke
informatie.*

INHOUD

VOORWOORD

Symposium Open Access: Spagaat of pas-de-deux?	3
---	---

LEZINGEN

DARE after: open access	4
--------------------------------	---

Maria Heijne - Bibliothecaris TU Delft

Open Access: Spagaat of pas-de-deux?	5
---	---

Popke Huizinga - Deputy director IOS Press

Pas de Deux ...daar zit muziek in	6
--	---

Ad Stam - Licensing manager Springer

Accessibility of scientific information	7
--	---

Peter van Oosterom - Hoogleraar GIS technologie,
TU Delft, Onderzoeksinstituut OTB

INTERVIEWS

Maria Heijne - Bibliothecaris TU Delft	8
---	---

Ad Stam - Licensing manager Springer	9
---	---

Gerard Kist - Bibliothecaris/ literatuuronderzoeker Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)	10
--	----

Frank Toolenaar - Hoofd bibliotheek Philips Research	11
---	----

TAFELDISCUSSIE

Maria Heijne, Ad Stam, Popke Huizinga, Peter van Oosterom en Christian Mulder (RIVM)	12
---	----

VOORWOORD

SYMPOSIUM OPEN ACCESS **SPAGAAT OF PAS-DE-DEUX?**

De digitalisering van wetenschappelijke informatie is de laatste jaren flink toegenomen. Maar is digitale wetenschappelijke informatie ook voldoende toegankelijk en betaalbaar? Het huidige businessmodel, waarbij bibliotheken licenties hebben op het informatieaanbod van de uitgever, biedt in elk geval onvoldoende ruimte voor brede toegankelijkheid. Ondertussen worden nieuwe businessmodellen ontwikkeld waaronder Open Access. Aan welke voorwaarden moet dit model eigenlijk voldoen en is het wel op grote schaal toepasbaar? Op 19 april 2007

organiseerde de [Bibliotheek TU Delft](#) samen met de [Stichting Gebruikers TU Delft](#) het symposium *Open Access: Spagaat of pas-de-deux?* om hierover met alle betrokken partijen van gedachten te wisselen.

Dagvoorzitter drs. ir. Johan van Wamelen (voorzitter Stichting Gebruikers Bibliotheek TU Delft) sprak in zijn welkomstwoord over verschuivingen in de relatie tussen wetenschappers, uitgevers, lezers, bibliotheken en financiers. In de lezingen van drs. Maria Heijne (Bibliothecaris TU Delft), mr. Popke Huizinga (Deputy Director IOS Press), Ad Stam (Licensing Manager Uitgeverij Springer) en prof. dr. ir. Peter van Oosterom (Hoogleraar GIS technologie, TU Delft, Onderzoeksinstituut OTB) werd het huidige businessmodel naast het Open Access model gezet en van commentaar voorzien. De sprekers gaven hun visie op de ontwikkeling van Open Access in de toekomst, vanuit hun eigen perspectief. Aan de tafeldiscussie nam ook dr. Christian Mulder van het RIVM deel.

In dit verslag zijn een samenvatting van de lezingen en de discussie, interviews met twee sprekers (Maria Heijne en Ad Stam) en met twee deelnemers (Gerard Kist en Frank Toolenaar) opgenomen. Hoe kijken zij aan tegen Open Access en welk belang hebben zij bij dit nieuwe businessmodel?

De presentaties van de lezingen staan op de wiki over Open Access: <http://openaccess.wetpaint.com>, die de Stichting Gebruikers Bibliotheek TU Delft en de Bibliotheek TU Delft tijdens het symposium hebben gelanceerd.

Vanwege de lager dan verwachte opkomst (26 deelnemers) was het symposium verplaatst van Theater de Veste naar een kleine zaal in de Bibliotheek TU Delft. Hierdoor verviel ondermeer het geplande ochtendprogramma over de Wiki Open Access. Wat overbleef was de essentie van het symposium: een viertal lezingen over Open Access en een tafeldiscussie met de sprekers in een middagprogramma van 12:45 tot 18:00 uur.

DARE AFTER: OPEN ACCESS

MARIA HEIJNE

- Bibliothecaris TU Delft

In haar lezing "*DARE after: open access*" ging bibliothecaris Maria Heijne van de TU Delft vooral in op de toegankelijkheid, kwaliteit en kosten van wetenschappelijke informatie. De Bibliotheek TU Delft wil voor al haar klanten een *one-stop-shop* zijn met een zo breed mogelijk digitaal aanbod van wetenschappelijk materiaal. 60 procent van het collectiebudget van de Bibliotheek gaat echter op aan 'big deals' met de grote uitgevers waardoor er weinig geld overblijft voor tijdschriften van een breed aanbod van (kleine) uitgevers.

Met het **DARE** (Digital Academic Repositories) project, dat van 2002-2006 is uitgevoerd, is een duidelijke stap gezet in de richting van *Open Archiving* en *Open Access*. Steeds meer peer reviewed wetenschappelijk materiaal komt op deze manier beschikbaar via de zogenaamde *repositories*, die bij alle universiteiten zijn ondergebracht.

De voordelen van de repositories zijn inmiddels duidelijk: gemakkelijk en onbeperkt toegang tot peer reviewed wetenschappelijk materiaal en geen beperkingen in gebruik en hergebruik.

Nadelen zijn er echter ook. Het materiaal in de repositories is meestal niet het definitieve artikel.

Open Access als model dat de uitgevers introduceren (waarbij de auteur betaalt voor publicatie van zijn artikel) biedt wel de uiteindelijk gepubliceerde artikelen aan. Echter het breekt niet echt door want er zijn in deze fase bijvoorbeeld extra kosten aan Open Access publicaties verbonden: universiteiten betalen zowel voor de abonnementen als voor de publicatiekosten van de auteurs. Het is de vraag hoe universiteiten door deze overgangsfase heenkomen.

"De Bibliotheek TU Delft wil daarom dat er met dit model pilots komen samen met uitgevers, financiers en onderzoekers: niet alleen praten over een nieuw businessmodel maar het ook uitproberen. Dan kunnen alle aspecten van dit nieuwe model worden bestudeerd. Dat is een kwestie van durven", aldus Heijne.

OPEN ACCESS: SPAGAAT OF PAS-DE-DEUX? **POPKE HUIZINGA**

- Deputy director IOS Press

IOS Press is een wetenschappelijke uitgeverij die jaarlijks zo'n 80 journals en 120 boeken uitbrengt op het gebied van artificial intelligence en medische wetenschappen. Huizinga schetste de ontwikkeling naar digitalisering van wetenschappelijk materiaal en steeds groter wordende commerciële uitgeverijen, met als gevolg een groeiende kloof tussen grote uitgevers en de wetenschap. Door 'big deals', die zijn afgesloten over een periode van 3 tot 5 jaar, vissen de kleine uitgeverijen achter het net. Zij proberen overeind te blijven door met elkaar samen te werken. In-

middels hebben de kleine uitgeverijen het initiatief genomen om gezamenlijk hun digitale content aan te bieden.

Door Open Access neemt de toegankelijkheid van wetenschappelijk materiaal toe. Dit nieuwe publicatiemodel is overigens niet gratis want peer reviewed publicaties, distributie, archivering en administratie kosten nog steeds geld. De kosten verschuiven alleen van de afnemer naar de aanbieder van wetenschappelijk materiaal. IOS Press wil ook Open Access materiaal aanbieden, uitdrukkelijk tegen redelijke kosten en met behoud van het copyright voor de auteur. Ze wil een onafhankelijke partij zijn voor zowel de auteur als de lezer. Het streven is publicaties beneden de gemiddelde prijs uit te brengen, met gegarandeerde kwaliteit. Ook bij Open Access geldt dat samenwerken met de academische wereld voorop staat.

Popke Huizinga sloot zijn lezing af met een Friese uitspraak: "As it net kin sa as it moat, dan moat it mar sa as it kin" oftewel: als het niet kan zijn zoals het moet, dan moet het maar zijn zoals het kan. Een nuchtere constatering die wat hem betreft ook opgaat voor de mogelijkheden rond Open Access.

PAS DE DEUX ...DAAR ZIT MUZIEK IN AD STAM

- Licensing manager Springer

Uitgeverij Springer zou de komende jaren samen met de Nederlandse bibliotheken Open Access verder willen ontwikkelen in de praktijk. "Maar", benadrukte licensing manager Ad Stam; "de discussie over Open Access gaat niet alleen over het kostenaspect." Open Access staat ook voor maximale verspreiding en communicatie van onderzoeksgegevens, het vergroten van maatschappelijk profijt en het afwenden van 'serials crises'. Open Access kan echter alleen slagen als de kosten voor het publiceren van wetenschappelijk materiaal als integrale kosten van

het onderzoek zelf worden beschouwd.

Springer laat auteurs zelf de keuze of ze in gevestigde tijdschriften dan wel via Open Access willen publiceren. Bij publicatie in een tijdschrift draagt de auteur de copyrights meestal over. Valt de keuze op Open Access dan betaalt de auteur voor het artikel maar daarmee behoudt hij wel het copyright. Dit bedrag ligt om en nabij de € 2500,-.

Abonnementsgelden voor tijdschriften met relatief veel Open Access artikelen gaan in de toekomst als gevolg daarvan steeds verder omlaag. Statements zoals 'Open Access is duurder dan het traditionele model', 'Open Access journals publiceren alleen lage kwaliteit' of 'auteurs zijn niet geïnteresseerd in Open Access' verwees Stam naar de prullenbak. Een groot deel van de bezwaren pareerde hij met de woorden dat redelijke mensen hier ongetwijfeld uitkomen, doelend op alle betrokken partijen: auteurs, bibliotheken, funding agencies en uitgevers. Repositories als uitkomst van het DARE project zijn interessant maar bieden geen lange termijn oplossing. Open Access als uitgeefmodel doet dat wel.

ACCESSIBILITY OF SCIENTIFIC INFORMATION

PETER VAN OOSTEROM

- Hoogleraar GIS technologie, TU Delft,
Onderzoeksinstituut OTB

Wetenschappelijk materiaal moet rechtstreeks vanaf de bron via zoveel mogelijk kanalen toegankelijk zijn, vindt hoogleraar GIS technologie Peter van Oosterom. Geografische informatie van het Geo Database Management Center (GDMC, onderdeel van Onderzoeksinstituut OTB) is dan ook niet alleen beschikbaar door boeken en publicaties in wetenschappelijke tijdschriften, maar ook door de GDMC-website, Metis, [TU Delft Repository](#) en projectwebsites.

“Voor onderzoeksinstituten zoals het GDMC moeten alle publicaties zonder kosten beschikbaar zijn”, vindt Van Oosterom. Tijdschriften zijn vooral nodig als het gaat om het verwerven van onderzoeksgelden. Een wetenschappelijke publicatie in een gerenommeerd tijdschrift verhoogt immers de kans op toekenning hiervan. Opmaak en distributie geven waarde aan een artikel. Tegelijkertijd wil hij wel zeggenschap over het eigen wetenschappelijk materiaal houden. “De GDMC-website is niet compleet zonder onze eigen onderzoeksresultaten, publicaties en GIS-data.” Een goed artikel is welbeschouwd reclame voor de uitgever en daar is niets op tegen want publiceren kost geld.

Van Oosterom vindt dat de overheid een infrastructuur ter beschikking moet stellen om maximale toegankelijkheid van wetenschappelijke informatie te waarborgen. “Als geografische kennis op dezelfde manier beschikbaar zou moeten zijn als ons wegen- en waterleidingnet dan is het een taak van de (Europese) overheid om hierin te voorzien.”

INTERVIEW MET MARIA HEIJNE

- Bibliothecaris TU Delft

Wat wordt de rol van de Bibliotheek in de toekomst?

"Als Open Access het nieuwe businessmodel wordt zal onze huidige rol van bemiddelaar tussen product en klant sterk veranderen. Onze energie hoeft niet meer te gaan zitten in aanschaf van materiaal. Alles wordt immers beschikbaar voor alle klanten. We gaan zoals ik nu al vaak zeg 'bij de onderzoeker op schoot zitten' om onze kennis op een andere manier te benutten. Wij zullen meer ondersteunen bij persoonlijk kennismanagement. Tegelijkertijd

blijven we ons wel bezighouden met het bewerken en selecteren van wetenschappelijke informatie, om kwalitatief goede informatie aan te kunnen bieden. Daarbij maakt de Bibliotheek vanzelfsprekend gebruik van haar netwerk van wetenschappers. De Bibliotheek kan een nieuwe rol spelen wat betreft het organiseren van 'digitale peer review'. Dit sluit aan bij ontwikkelingen op het internet waarbij bezoekers en vakgenoten hun commentaar op allerlei soorten informatie geven (bijvoorbeeld op de site flickr.com). Ten slotte gaan we meer samenwerken met andere universiteitsbibliotheken wat betreft de basale taken."

Waarom een ander businessmodel?

"Het huidige businessmodel is financieel niet meer op te brengen. In Delft betalen we 4,5 miljoen euro aan digitale tijdschriften en die kosten gaan jaarlijks 5 tot 10 procent omhoog. Door 'big deals' betalen we veel geld voor een hoeveelheid tijdschriften die we voor een groot deel niet gebruiken. Dat gaat onder andere ten koste van abonnementen bij kleine uitgevers. In wezen gaat het over publiek materiaal dat met publiek geld wordt bekostigd. Uitgevers hebben een rol in het wetenschappelijk publicatieproces, maar ik vind wel dat ze te veel geld vragen."

Wie gaat straks de kosten van Open Access betalen?

"Met Open Access willen we netto niet meer geld kwijt zijn dan nu het geval is. De budgetten worden op een andere plek in de organisatie neergelegd. Maar in feite is en blijft de bron de onderzoekspot van het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen. Met Open Access zou je je kunnen voorstellen dat we een deel van ons budget in de onderzoekspot overhevelen. Auteurs kunnen met dit geld hun artikel aan de uitgever betalen. Die tarieven zijn nu nog erg hoog en zouden omlaag moeten om Open Access werkend te maken. Voorwaarde is wat ons betreft wel dat wetenschappelijke publicaties door de uitgever goed worden opgeslagen. Daarnaast gaan bibliotheken werken aan de opslag van de bijbehorende onderzoeksdata. Ik vind het van belang dat de data niet bij de uitgever worden opgeslagen maar binnen het universitaire domein blijven."

INTERVIEW MET GERARD KIST

- Bibliothecharis/literatuuronderzoeker
Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)

Hoe gaat het ECN om met publiceren?

"ECN heeft op jaarbasis bijna 500 publicaties op haar naam staan. Dat zijn ondermeer eigen publicaties in de vorm van rapporten. De niet-vertrouwelijke rapporten staan op www.ecn.nl. Daarnaast maken we gebruik van tijdschriften als Applied Physics Letters en Organics. Ook verschijnen peer reviewed artikelen van ons onderzoekcentrum in gerenommeerde bladen als Science en Nature."

Zijn de belangen van niet-universitaire onderzoekers voldoende gewaarborgd met Open Access?

"De copyrights van onze wetenschappelijke publicaties liggen bij de uitgever maar wij mogen wel een samenvatting op onze website zetten. Soms worden we gevraagd om in vaktijdschriften te publiceren en hoeven we daar niet voor te betalen, soms publiceren we uit eigen beweging. Open Access heeft als voordeel dat wetenschappelijke informatie snel en gemakkelijk toegankelijk is voor zowel onderzoekers als de buitenwereld. Maar ik vraag me af of deze manier van publiceren in handen van de uitgever zou moet liggen. Een Open Access tijdschrift in handen van de onderzoekers zou een goed alternatief kunnen zijn. De wetenschappelijke kwaliteit van onze publicaties toetsen we ook zelf met interne en externe co-readers."

INTERVIEW MET AD STAM

- Licensing Manager Springer

Wat is de rol van Springer bij het Open Access model?

"Onze rol blijft nagenoeg identiek. Wij selecteren en publiceren wetenschappelijke artikelen en zorgen ervoor dat ze peer reviewed zijn en worden gedistribueerd, zowel in gedrukte vorm als digitaal."

Maakt Open Access in uw ogen kans het nieuwe businessmodel te worden?

"Daar heb ik twijfels over, alhoewel de Open Access beweging serieus te noemen is en niet zal overwaaien. Het blijft echter maar over geld gaan en iedereen probeert zijn belangen veilig te stellen. Maar dat er iets moet gaan gebeuren is zeker, dat ben ik met Maria Heijne eens. Springer gaat experimenteren met Open Choice waarbij auteurs kunnen kiezen of ze op de huidige manier of via Open Access willen publiceren. Ze kunnen ook Open Access artikelen in bestaande tijdschriften publiceren. Hun belang is erkenning van wetenschappelijke arbeid."

"Springer vraagt voor het publiceren van een Open Access artikel € 2500,- en dat vinden veel mensen te duur. Wij vinden dat een redelijke prijs voor het publiceren van een wetenschappelijk artikel. Het budget voor publiceren via Open Access zou onderdeel van het onderzoeksbudget moeten worden. Het kan zijn dat een instituut dat veel publiceert via Open Access meer gaat betalen dan met het huidige abonnementsmodel. De TU Delft publiceert relatief veel en zou dus ook meer betalen als Open Access het nieuwe businessmodel wordt. Dit is een vicieuze cirkel waar we uit hopen te komen door eerst een pilot te gaan doen."

Kan het huidige abonnementsmodel ook naast het Open Access model blijven bestaan?

"Een tweesporenbeleid van abonnementsmodel en Open Access zou zeker kunnen werken. De abonnementsprijs is afhankelijk van het aantal Open Access artikelen: hoe hoger de verhouding Open Access artikelen, des te lager wordt de abonnementsprijs. Als alles 100 procent Open Access wordt, is de abonnementsprijs nul."

INTERVIEW MET FRANK TOOLENAAR

- Hoofd bibliotheek Philips Research

Wat vindt u van het huidige businessmodel?

"De abonnementsprijzen zijn voor ons een zware kostenpost, relatief misschien meer nog dan voor universiteiten. Die hebben vaak goedkopere abonnementen. Het kost mij relatief veel tijd om keer op keer de, vaak moeizame, onderhandelingen met uitgevers te voeren."

Wat vindt Philips Research van het Open Access model?

"Om eerlijk te zijn leeft het nauwelijks bij onze onderzoekers. Daar hebben ze het te druk voor. Maar als hoofd van de bibliotheek zie ik persoonlijk wel degelijk de voordelen van Open Access. We krijgen toegang tot alle literatuur en zijn netto voordeliger uit. De gemiddelde kosten van € 2500,- per gepubliceerd artikel zijn nog wel op te brengen. Jaarlijks publiceren we zo'n 250 artikelen in tijdschriften, naast de nodige conferentiebijdragen. Bovendien hoef ik dan geen tijdrovende onderhandelingen meer te voeren."

Zijn er ook nadelen?

"Als we een tweesporenbeleid gaan voeren worden de netto kosten (tijdelijk) hoger. Daarom zou het mooi zijn om samen met uitgevers, universiteiten en de rest van het bedrijfsleven een tijdspad van bijvoorbeeld 5 jaar af te spreken, om geheel over te gaan naar Open Access. Dat heeft nogal wat voeten in de aarde, maar ik wil mij daar wel hard voor maken bij Philips Research."

TAFELDISCUSSIE

MET DE SPREKERS Maria Heijne, Ad Stam, Popke Huizinga, Peter van Oosterom en Christian Mulder (RIVM)

Is Open Access een bedreiging voor het budget van de bibliotheek of juist een oplossing voor de serials crises? En wat is eigenlijk de waarde van Open Access?

Over deze vragen werd vrijelijk gediscussieerd door de deelnemers aan de tafeldiscussie. Soms riepen ze ook weer nieuwe vragen op.

Een paar opvallende reacties:

- Waarschijnlijk zal er een verschuiving van kosten plaatsvinden tussen bibliotheken, universiteiten, auteurs en uitgevers. Voor bibliotheken gaan de abonnementskosten omlaag. Tegelijkertijd gaan de onderzoeksgelden omhoog om de publicaties te kunnen betalen. Er vindt dus een verschuiving binnen de universiteit plaats.
- Het is een fabeltje dat niet-Westerse landen voordelig uit zouden zijn met Open Access. Deze landen hebben misschien wel makkelijker toegang tot wetenschappelijke informatie maar de drempel om te publiceren wordt hoger. Universiteiten en onderzoeksinstituten beschikken vaak niet over voldoende financiële middelen om wetenschappelijk materiaal uit te brengen.
- Eigenlijk is de overheid verantwoordelijk voor goede wetenschappelijke informatie die bovendien zo breed mogelijk toegankelijk moet zijn. Zij zou bijvoorbeeld de rol van financier of 'sponsor' op zich kunnen nemen. Een goed voorbeeld van overheidsbemoediging is de VS waar wetenschappelijke geografische informatie voor iedereen kosteloos beschikbaar is.
- Veel wetenschappers realiseren zich op dit moment niet dat publiceren in het nieuwe model voor hen geld kost. Daarom is het belangrijk hen bij dit proces te betrekken. Het inzichtelijk maken van de kosten die in het nieuwe model spelen is ook een rol van de bibliotheek.
- Ook met het Open Access model blijft het mogelijk wetenschappelijke informatie direct op het internet te zetten. Een Russische onderzoeker publiceerde baanbrekend wetenschappelijk materiaal direct op internet waardoor het niet in het wetenschappelijke circuit terecht kwam. Hoe dit probleem opgelost kan worden, blijft een vraag.

COLOFON

Verslag Symposium Bibliotheek TU Delft donderdag 19 april 2007

tekst Sep Schaffers, Inktvis teksten
foto's Hans Meijerrathken, Bibliotheek TU Delft
Jacqueline de Haas (pag. 8)
vormgeving Joke Herstel, grafisch ontwerpbureau Wenk

Meer informatie

telefoon +31 (0)15 27 85678
e-mail library@tudelft.nl
website www.library.tudelft.nl

Wiki Open Acces

website openaccess.wetpaint.com

